

OCHRANA PŘÍRODY JAKO SÍLA A STAROST

PROKOP PITHART

MYSLÍM, ŽE TÉMA, KTERÉ POVAŽUJI Z HLEDISKA OCHRANY PŘÍRODY ZA VELMI DŮLEŽITÉ, JE SROZUMITELNÝ JAZYK PRO TY, KDO PŘÍRODĚ TOLIK NEROZUMÍ. ČILI - JAK SE MÁME V NAŠEM STÁTĚ BAVIT O OCHRANĚ PŘÍRODY TAK, ABY NÁS TÉMA SPÍŠ SPOJOVALO A NE ROZDĚLOVALO? SPOUSTU ČASU MRHÁME DOHADOVÁNÍM SE O TOM, KDO MÁ PRAVDU A VLASTNĚ NÁM DOCELA UJÍŽDÍ VLAK.

PROKOP PITHART

Fotograf a filmař. Ve své tvorbě se snaží popularizovat „obyčejnou“ přírodu za domem, ale i zpracovávat složitější témata z ochrany životního prostředí. V nedávné době zpracoval krátký dokument o obnově přírody po požáru v Národním parku České Švýcarsko, pro Českou televizi natáčel dokumentární série Do divočiny a V proudu.

Ekologie a ochrana přírody tahala příliš dlouhou dobu za kratší stranu provazu. Nejen z ekonomického hlediska, ale i z ideologického. Tento přístup na nás musí mít zákonitě vliv. Co když jsme se s tím tak nějak sžili? Co když jsme tak trochu přistoupili na to, že naše téma hraje druhé housle? Nerad bych se tím dotkl lidí, kteří za ochranu přírodu bojují do roztrhání těla, a díky tomu máme v naší zemi ještě přírodu alespoň v takovém stavu, v jakém je. Ale stejně: stále taháme za kratší stranu

provazu. Možná nás to štve, nebo mrzí, ale taky to občas tolerujeme.

V mediálním prostoru chybí hlas ochrany přírody, který by vysvětloval základní principy, jak to v přírodě funguje a co je potřeba dělat. Je tady ještě obrovské množství lidí, kteří se ochrany přírody přímo bojí, nebo jí opovrhují. Jeden politik dokáže namluvit „půlce“ národa, že Green Deal je šikana z Bruselu v podobě nucení elektro mobilů. Když vyrazí zemědělci do Prahy protestovat proti ekologickým opatřením,

*Liška obecná v zimní krajině Třeboňska, myslivci stále vnímaná jako „škodná“.
Foto Prokop Pithart*

Souboj mladých orlů mořských o potravu na zamrzlém rybníce na Třeboňsku. Orlům se zde poměrně daří, díky intenzivnímu chovu ryb. Foto Prokop Pithart

většina lidí se nedozví, že právě zemědělci by měli mít eminentní zájem na tom, aby se podoba a stav naší krajiny změnil. O ochraně přírody se často lže a dokonce jsou tací, kteří jí používají ke strašení lidí. Chybí silný hlas, který by uváděl ekologické záležitosti na pravou míru.

V Evropské unii jsme v otázkách klimatických opatřeních za největší ostudy. Ochrana přírody má v našem státě nastavené větší mantinely, než ve většině států okolo. Jsou to hranice, které drží ekologii tak nějak na uzdě, protože je stále vnímána jako nepohodlná. Jak se říká: nejsem proti ochraně přírody, ale musíme být rozumní. Petr Daniš ve své knize „Klima je příležitost“ píše, že takové lidi je potřeba začít nazývat „extrémisté“. Myslí to s námi totiž extrémně špatně! Zamysleme se nad tím, jakými hodnotami a argumenty se ohání ti, kteří nás nejvíce v proenvironmentální politice blokují. Je to prahnutí po zisku, neschopnost se alespoň minimálně obětovat pro dobro celku. Neschopnost vnímat vlastnictví také jako odpovědnost. Zkrátka peníze na prvním místě, hodnotová břečka. A na to je potřeba dnes a denně upozorňovat a kultivovaně píchat do vosího hnízda.

Jsem přesvědčen, že doba se mění. Vnímám to na své generaci. Zajímáme se o společnost, o lidská práva, staráme se

o své psychické zdraví a v neposlední řadě jsme úplně jinak vnímaví k ekologickým otázkám, než většina našich předků. Cítím, že ochranu přírody vnímáme jako sílu a starost. Jsme například docela smíření s tím, že možná nikdy nedosáhneme na

vlastní bydlení, ale rozhodně se nechceme jen tak smířit s tím, že se v naší zemi věci mění tak zoufale pomalu. Je ideální doba, aby ochrana přírody začala utvářet kurz a vyvíjet trendy, protože přibývá lidí, kteří jsou ochotní naslouchat, nebo dokonce něco i sami pro dobro celku dělat. Ale často neví jak.

Co nás motivuje a posiluje v našem úsilí chránit přírodu? Je to mimo jiné pocit odpovědnosti za něco, co nás přesahuje. Chceme se starat i o to, co nám nepatří, z čeho nám neplyne primárně zisk. Jde nám o bohatství přírodní, o pestrost a fungující celek. Čili nemyslíme jen na sebe, chceme přispět pro dobro celku. A to není málo!

Ochrana přírody má totiž co nabídnout. Oslovit může potenciálně každého, protože má velký potenciál spojovat. Čistší vzduch, víc druhů ptáků, víc druhů motýlů. Víc krajiny, ve které budeme chtít trávit čas. Ale i prostor pro inovace, investice do regionů, nové pracovní příležitosti, čistší energie, zdravější půda (zdravější potravinu). Nabízíme (tedy hlavně příroda) vlastně luxus! Jsem přesvědčen, že se v naší zemi prakticky všichni shodneme na tom, že toto si přejeme.

Jako společnost jsme se od přírodního světa příliš odcizili a ztratili jsme o tomto

Pár roháčů obecných. Intenzivní hospodaření na Třeboňských rybnících se na jejich populaci značně podepsalo. Foto Prokop Pithart

Ledňáček říční vyfocený z okna kanceláře v Praze u potoka Botič. Foto Prokop Pithart

světě základní znalosti. Informace o přírodě jsme dlouho neuměli předávat tak, aby tomu porozuměl i laik. Při odborných výkladech musí člověk z „venku“ zákonitě dostat pocit, že je mu toto téma cizí a že mu nerozumí. Je potřeba, aby skokově přibylo popularizátorů neboli překladatelů, kteří budou odborné informace předávat srozumitelně a pro laiky pochopitelně dále.

Slyšel jsem mnohokrát třeba rozohněného zemědělce nebo venkovana: „přijde jeden, ten chce tohle, aby chránil motýly, pak přijde druhý a chce zase támhle to, protože chrání ptáčky.“

Pokud si tato část veřejnosti myslí a má pocit, že taková naše komunita je, musíme s tím přece něco dělat. Z vlastní zkušenosti vím, že taková pověst ochránářů je do jisté míry oprávněná. Je potřeba přemýšlet ve větších souvislostech a vykročit z jednooborového vnímání světa. S tím souvisí i nutnost revidovat to, co se děti učí v přírodopise a biologii na školách. Biflování kvant druhů už je dávno nepotřebné a přežitě.

Máme s rodinou pronajatý rybník na Třeboňsku. Na projektu obnovy rybníka spolupracuje několik skvělých odborníků. Při společné schůzce ale rozhodně napanuje shoda, co by se mělo s rybníkem a jeho

okolím dělat. Kácet, nekácet, kapr, ne kapr. Například když náš hospodář, rybář, který je naprosto otevřen extenzivnímu hospodaření, navrhne, že by se měl nasadit i amur, snese se na něj vlna nevole. Amur nikdy! On mi potom říká, že jestli nedáme

alespoň malou násadu jednoletého amura, zaroste nám to kompletně okřehkem, stejně jako loni. Zdráhá se to říct před skupinou nahlas, tak mi to vysvětluje raději stranou. To mi přijde smutné.

Hádání uvnitř naší komunity rozhodně nepůsobí dobře navenek a ubírá nám sílu přesvědčit veřejnost o problematice ochrany přírody. Je samozřejmě pravda, že problematika je to velmi složitá a komplexní. Tak, jak může být příroda pestrá, měla by být pestrá i ekologická opatření, na míru šitá konkrétním místům a problémům. O plošných řešeních se snadno začínáme hádat.

Uvnitř národních parků a chráněných krajinných oblastí nám více či méně jde chránit přírodu „bez lidí“, ale už o dost méně s lidmi. Místní jsou spíše naštvaní na správy národních parků a chráněných krajinných oblastí. Sám jsem v jedné chráněné oblasti vyrostl a znám náladu místních. A je pravda, že mám leckdy pro tyto nálady vlastně pochopení. Chránit přírodu se musíme naučit i tam, kde hospodaří člověk. Je potřeba méně odsuzovat lidské hospodaření jako takové a pomáhat tam, kde je potřeba učinit hospodaření udržitelné. A to je zase o srozumitelném vysvětlování, aby například místní zemědělec pochopil, že ekologická opatření nejsou na přítěž (pokud nebudou spojené

Dudek chocholatý obhlíží dutiny k hnízdění. Na Třeboňsku dnes vlívliv změny klimatu poměrně běžný pták. Foto Prokop Pithart

s nesmyslnou byrokracií), ale že z nich může i on sám nakonec profitovat. Zkrátka je to náš úkol, abychom přesvědčili co nejvíce lidí, že ochrana přírody je pro všechny velmi výhodná. Musíme si sáhnout do vlastního svědomí a rozklíčovat, co děláme v této komunikaci špatně.

Když bych měl odpovědět na otázku, jakým způsobem nabírám jistotu a přesvědčení, že mé téma a láska k přírodě je validní a nemusím se za to před nikým stydět, byl by to například proslov Václava Havla z Amerického kongresu z roku 1990. Dovolím si zde použít jeho část:

„...Bez globální revoluce ve sféře lidského vědomí se nezmění nic k lepšímu ani ve sféře lidského bytí a cesta tohoto světa ke katastrofě, ať už ekologické, sociální, populační či celkově civilizační, bude neodvratná...“

...Stále ještě mnoho lidí říká, že jim nejde o sebe, ale o věc, ale přitom jim jde prokazatelně o sebe a nikoli o věc. Stále ještě ničíme planetu, která nám byla svěřena, i její okolí...“

...Jinými slovy: stále ještě neumíme postavit morálku nad politiku, vědu a ekonomiku.

Stále ještě nejsme schopni pochopit, že jedinou skutečnou páteří všeho našeho konání - má-li být mravné - je odpovědnost.

Odpovědnost k něčemu vyššímu, než je má rodina, má země, můj podnik, můj prospěch.

Odpovědnost k řádu bytí, do něhož se všechno naše konání nesmazatelně zapisuje a kde se teprve a jen spravedlivě zhodnocuje...“

Mám obrovskou radost, že se pohybuji mezi lidmi, kteří jsou nositeli těchto myšlenek a hodnot. Vážím si všech lidí, kteří cítí odpovědnost za stav naší krajiny a přírody. Radost z odpovědnosti k přírodě, to je něco, na čem se dá stavět a měli bychom se pokusit tím „nakazit“ společnost. Uvědomujeme si, že člověk není pánem tvorstva, ale že je součástí přírody. Musíme více věřit tomu, že i my jsme schopni nastartovat změnu v myšlení společnosti, protože k tomu máme jasné předpoklady, ale zatím jsme jich dostatečně nevyužili.

V poslední době jsem párkrát s různými známými rozebíral myšlenky z Pána prstenů, na kterém jsem vyrostl. Dalo by se to vlastně do příběhu ochrany přírody docela přenést. Toto dílo je o rolích, důvěře a spojení. Každý má nějakou svou roli, a když by si postavy vzájemně nedůvěřovaly, moc daleko by se nedostaly. A i přesto, že prsten nese ten nejmenší a „nejslabší“, povede se to. Každý se zhostí své role natolik zarputile, že mu stojí za to spojit se i s tím nejméně pravděpodobným spojencem a všichni společně doufají a věří, že to Frodo a Sam zvládnou. Bez těch „bláznivých“ spojení by nedostali prostor, dojít až do cíle.

Čekají nás velké výzvy. Green Deal, Nature Restoration Law a další. Z mnoha stran je slyšet, že se to podaří jen tehdy, když se nastartuje široká spolupráce. Náš úkol je přispívat k tomu, abychom se spojili i s těmi, se kterými si to často nedokážeme představit. S lesáky, zemědělci, myslivci, se starosty obcí, nebo s korporáty a firmami. Čili aby se nastavení mysli lidí změnilo dříve, než budeme čelit katastrofě. Je to potřeba proto, abychom nemuseli obětovat příliš pro neodpovědnost a sobeckost těch, kteří to s námi myslí extrémně špatně. Věřím tomu, že ekologie není jen o ochraně přírody, světa a nás lidí, ale také o tom, jak být vyzrálejší jako jednotlivci i jako celá společnost.

ZDROJ

<https://cz.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/22/2015/12/Projev-prezidenta-Havla-v-Kongresu-1990.pdf>